

A bibliaalapú lelkigondozás alapelvei – A bibliai emberkép

Első téma

I. A tantárgy ismertetése, címének magyarázata

1. A Bibliaalapú lelkigondozás fogalma¹
2. Miért nélkülözhetetlen témánkhoz a bibliai emberkép felvázolása?

„Az ember szélsőségesen bonyolult, oszthatatlan egész.” (Alexis Carrel ²: *Az ismeretlen ember* c. művéből, 1935)

II. A bibliaalapú lelkigondozás és a pszichológia egymáshoz való viszonya

1. Két véglet:
 - a) A pszichológiai megközelítés elnyeli teológiai, illetve a bibliai szempontokat³.
 - b) Harcias szembenállás a pszichológiával teológiai oldalról, jogtalanul mintegy számon kéri a szekuláris pszichológián a keresztény szempontokat.
2. Egy fontos ponton megegyezés van biblikus keresztény teológia és a pszichológia között: minden lelki tevékenység mögött, testi folyamat, agyi-idegi működés áll.

A keresztény teológia ókori görög filozófiával való találkozásából eredeztethető és a középkoron át máig érezteti hatását a keresztény teológiára és köztudatra a test-lélek dualizmus-szemlélet. A biblikus keresztény teológia és pszichológia között azonban megegyezés van ezen a ponton.

(Megjegyzendő: A 20. század közepétől a tudományos keresztény teológia is tagadja a testtől függetleníthető, természettől fogva halhatatlan lélek létezését felekezeti különbség nélkül. Barth Károly és Oscar Cullmann protestáns teológusok indították el a „platoniatlanítási programot” a múlt század első felében.)

¹ A keresztény teológia 4 fő ágazata: Írásmagyarázati teológia, rendszeres teológia, egyháztörténeti teológia, gyakorlati teológia. Az utóbbin belül az egyik fő diszciplína: pasztorálteológia, lekipásztorkodástan (vagy poimenika), keresztény lelkigondozástan. A mi továbbképzésünk speciális elnevezése – *Bibliaalapú lelkigondozástan* – indokolt, mert a Főiskola nevével összhangban a sola Scriptura elvet igyekszik követni minden tantárgy tartalmát illetően.

² Neves francia sebész és fiziológus, aki 1912-ben orvosi Nobel-díjat kapott. Idézett könyvében megkísérelte összegezni a különböző tudományok ismereteit az emberről a maga korában.

³ „A pszichológiához történt odaforulás a teológiai meggondoltság hiányában... végül nem megújulást hozott, hanem csak a lelkigondozás megváltozását, illetve elváltozását, sajnos egészen a felismerhetetlenségig. Kérdéses lett, hogy amit az egyház lelkigondozás címen végez, nem azonos-e a szekuláris pszichoterápiával...” (Németh Dávid: Isten munkája és az ember lehetőségei a lelkigondozásban; Kálvin Kiadó, Budapest, 1993, 213-214. o.)

3. A továbbiakat illetően azonban alapvető eltéréseket kell számba vennünk:

a/ Az emberkép különbözősége:

Pszichológia: Az ember egy evolúciós folyamat végterméke, születésétől fogva se nem jó, se nem rossz.

Biblikus teológia: Az ember Isten képére és hasonlatosságára teremtett lény, aki az u.n. bűneset óta beteg pszüchével rendelkezik minden egyedet érintően.

b/ Az Én-hez való viszony különböző értelmezése:

Fogadd el magadat!

Tagadja meg az ember magát! (Nem az egyéniségét, de a belenőt, önös kívánságokat, a rosszabbik énjét.) Mt 16,14

Szeresd magadat⁴!

Szeresd a másikat! (A szeretet – biblikus fogalma szerint – eleve a másokra, illetve másokra irányul) Mt 7,12; 1 Kor 10,24; Róm 15,1-3. Az önszeretet egyértelműen negatív fogalom a Bibliában. Lásd: 2 Tim 3,1 és kk.

c/ Különbség az egyén múltjához való viszonyulásában:

A pszichoanalízis múltbeli, gyermekkori átélésekből igyekszik kiánsni a későbbi pszichikai problémák gyökerét.

A bűnbocsánatban bízva és másoknak is megbocsátva, valamint az önsajnálattól óvakodva, más viszonyulás a múlthoz: Fil 3,14; 2 Kor 5,11

d/ Különbség a lelkiismeretfurdaláshoz és a bűntudathoz való viszonyulásban:

⁴ Keresztény adaptálása „3. parancsolatként” a kettős nagy parancsolat (Mt 22,39) félreértelmezésével. „Ma egy több szólamú kórus egybehangzóan zengi, hogy magamat mindenáron szeretnem kell, hogy az önszeretet a leginkább elhanyagolt parancsolat, amelyet az Isten és felebarát iránti szeretethez kell csatolni. ... e téma körül egy egész új irodalom támadt.” (John Stott, *Bibel und Gemeinde* 4.; 1982. 373.o.) „Hogyan értelmezhető azonban a 'mint magadat'? Az összehasonlítás mindenképpen érvényben marad, hisz mindenki tudja, hogy természeténél fogva hogyan szereti ki-ki önmagát. Nos a nagy parancsolat szerint ezt a befelé fordult, s ezzel eltorzult „ön”-szeretetet kifelé fordítja a felebarátját Krisztusban szerető ember. Az önszeretet a nagy parancsolat is „feltételezi, de nem mint olyant, amit embernek meg kellene tanulnia; olyasmit, amit követelni kellene tőle. Ellenben feltételezi, mint olyant, amelyen az igazi szeretetnek kell úrrá lennie. – A felebaráti szeretet tehát végül is kizárja az önszeretet létjogosultságát.” (Vajta Vilmos: *A szeretet keresztény értelmezése*, Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1993. 29.o.)

Pszichológia: Gyakran kártékonynak tartja⁵. (Ez igaz egyébként abban az esetben, ha nem oldódik fel valódi, erkölcsi alapon álló rendezéssel.)

Biblikus teológia: Nem negatív, sőt jótékony, ha a büntudat bűnbánattá alakul és nyomban hozzá kapcsolódik a bűnbocsánatért folyamodás és annak elnyerése mindenek előtt Istentől, de a megbántott felebaráttól is. Ez az erkölcsileg helyes és valódi megoldás a büntudat miatti szorongásra.

e/ Különbség a személyiség titkához való közeledésben

Pszichológia: Sokszor tipizálás, bizonyos jellegzetességek alapján kategóriákba sorolás.

Biblikus teológia: Mivel „egyedül csak Isten ismeri az ember szívét” (1Kir 8,39), nagyobb alázattal közelít a személyiséghez, óvatosság az egyén megítélésében, besorolásában. Lásd még: Zsolt 33,15; 1Sám 16,7; Jer 17,9-10.

f/ Különbség a tanácsadás és a terápia tekintetében

Pszichológia: Gyakran inkább csak úgynevezett „lelki kísérésre” szorítkozik, óvakodás a tanácsadástól. (Abban igaza van, hogy a magabiztos, gyors tanácsadás, és még inkább a kioktatás kártékony, rávezetéssel kell inkább próbálkozni.)

Megfigyelés és tapasztalatok alapján kidolgozott terápiás módszerekkel igyekeznek segíteni.

A „nekünk kell megváltanunk magunkat” szemlélet az irányadó.

Biblikus teológia: Egyetért a kioktatás, gyors, magabiztos tanácsadás elutasításával és az „inkább a rávezetés” elv alkalmazásával, de a Biblia irányelveit, etikai alapon álló gyakorlatias tanácsait megbízhatónak tartja és bátran, felelősséggel adja tovább.

A terápia tekintetében teocentrikus, Istenre, mint Teremtőre és Gyógyítóra irányítja a figyelmet: 2Móz 15,26. Ezt azonban minden vallási kényszertől mentesen teszi, és ügyel az egészséges, hiteles istenkép kialakítására is.

Az önmegváltás nem lehetséges, Megváltóra van szüksége az embernek: Mt 19,25-26.

g/ Különbség a lelkiismereti szabadsághoz való viszonyulásban

Pszichológia: Elvileg a pszichológia is vallja az egyéni döntés és a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartását. Egyes művelői azonban egyes terápiáknál – például hipnózis, miszticizmussal kevert keleti gyógy módok – nem feltétlenül kérik ki a páciensek előzetes beleegyezését.

⁵ Belénk verték, hogy erkölcsös magatartás az, ha vétkeink miatt lelkifurdalást érzünk. ... Önmagunkat elfogadni, ez a gyógyír erre a betegségre. Tudomásul kell vennünk gyöngéinket, emberi hibáinkat, szokásainkat, ... Ne érezz tehát lelkifurdalást, amikor rosszul viselkedsz, vagy legalább próbálkozz, talán lebeszélheted magad a lelkifurdalásról.” (Paul Hauck: Mélyponton, Park Kiadó, 1987.; 40-43.o.)

Biblikus teológia: Az egyén lelkiismereti szabadsága szent és sérthetetlen. A meggyőződés szerinti jót sem erőltethetem rá a másokra. Isten az abszolút példa e tekintetben: 2Kor 3,17; Jel 3,20; 22,17.